

Kapitola **Smysl pro humor**

úsek

text

O humoru existuje plejáda názorů, co to vlastně je. Obvykle se vyjadřují ke smyslu pro humor pochvalně. Uznává se, že člověk se smyslem pro humor je oceňovaným členem kolektivu. Jak vysvětlit humor v rámci antecepční teorie? U smyslu pro humor si musíme všimnout přinejmenším 2 hledisek:

- a) Rozpor mezi antecepčí posluchače a pointou
- b) Nikoli podrážděná reakce, ale naopak reakce uvolňující, osvobozující

Základní reakcí na (a) je zlost, antecepční muka, trest za chybnou předpověď. Lidé bez smyslu pro humor (tedy pokud rozpor pochopí), reagují standardně v různé míře bolestí, trestem AA s cílem příště dosáhnout lepší antecepce.

Co tedy znamená reakce (b)?

Hypotéz Humor a umění prohrávat

a

Reakce (b) souvisí s uměním prohrávat.

Z kapitoly o soutěži projektů (Viz druhý díl, část PP) je jasné, že pro kolektiv je velmi užitečné, aby vítězily nejlepší projekty ve férové soutěži. Při tom ovšem po každé soutěži zůstává spousta poražených, kteří jsou frustrovaní a mohou být zdrojem vnitřních konfliktů v kolektivu, které tento kolektiv dále znevýhodňují v soutěži s jinými kolektivy.

Umění prohrávat je tedy ziskem pro kolektiv. V takovém pojetí tedy hypotetický AA kolektiv očekává, že vyhraje nejlepší projekt, a že všichni se z toho budou radovat. Tím vzniká rozpor mezi AA kolektivem, a AA jednotlivcem, který prohrál.

V každém jednotlivci z kolektivu se odehrává kousek AA kolektivu, takže zjednodušeně řečeno, část AA jednotlivce dostává odměnu ve formě antecepční slasti, zatímco část AA soukromá trpí antecepční mukou. Tento paradox je ve výsledku vyjádřen smíchem.

Otestujme nyní typické situace, které obvykle vyvolávají smích, z hlediska vyslovené hypotézy.

- 1) Anekdota o těhotné řidičce, která jela v pruhu vyhrazeném pro vozidla s více než jedním cestujícím. Policistovi, který ji chtěl pokutovat, pouze prstem ukázala na své břicho a řekla "Jsme dva".

Ve výše uvedeném podání to sice mírně překvapivé je, ale na salvu smíchu to není. Pokud předsadíme úvod, kde ministr dopravy zuřil nad každodenními zácpami, v nichž 98% aut vezlo pouze jediného cestujícího. To při potřebě přepravit v ranní špičce do města milion lidí vede nutně ke kolapsu, začne se příběh více ubírat k vyvedení pointy. Ministr zavede zvláštní levý pruh v příměstské oblasti, kde už se tvoří zácpy, a tam smějí jet vozidla s nejméně dvěma cestujícími. Tím chce vynutit, aby se řidiči, jedoucí do stejného místa, chtěli domluvit na sdílení jednoho vozu.

Pozve premiéra na silniční kontrolu, aby se pochlubil, jak to vtípně vyřešil, a zastavil osobně onu hříšnici citovanou výše. Večer radí premiér svému synovi: "Když chceš využít vyhrazeného pruhu, musíš si pod košili nacpat polštář, a když tě zastaví, ukážeš jednoduše na ten polštář a řekneš: "Jsme dva", a oni tě pustí. Nechápu sice proč, ale funguje to. Osobně ministr dopravy si mne pozval, aby mi to poradil."

Takto připravená pointa už představuje jednak větší rozpor mezi očekáváním posluchače a pointou, ale hlavně jsme svědky účinku kolektivního AA, který oceňuje snahu ministra dopravy snížit zácpy, a vůči tomu snahy některých jedinců kolektiv přelstít.

2) **Rozebory anekdot**

Anekdota o šetrném skotovi. Syn říká : "Táto, ten čaj je hrozně slabej." Skot se dopálí: "Tvůj dědeček si z toho vařil čaj celý život, já to piju 20 let, a tobě to bude najednou slabý?"

2a) Společenství = kolektiv šetrných Skotů = nese tradici pravidel, jak ušetřit.

Otec v obhajobě tradic vyzradí v extrémním rozpoložení, že balíček čaje z doby před 50 lety rodina stále ještě louhuje při přípravě každodenního nápoje.

Ve skutečnosti se zřejmě jedná o nějakou značku levného čaje, kterou pravidelně kupují, ale otec se ve zkratce vyjádří oním směšným způsobem.

Směšnost se vztahuje na očekávání, že Skotové jsou šetrní, a rozporu, že by mohli být až takhle extrémně šetrní. Posluchač se částečně vžije do pocitů syna, a připadá mu, že má právo na slušný čaj. Současně prožije i právo kolektivu na hospodárné jednání, a zakusí paradox.

Anekdota o lordovi, který se ptá po návratu z dostihů: "Lady, vypadám jako kůň". "Nikoli, mylorde. Proč se ptáte?"

"Když jsem před závodem prohlížel všechny koně, náhle přiběhl žokej, hodil na mne sedlo a vyskočil na mně." "A co jste dělal, mylorde?" "Dělal jsem, co jsem moh', ale byli jsme až druzí."

Rozebory:

O lordech se všeobecně očekává, že jsou velice klidní, nenechají se vyvést z míry ani překvapivými okolnostmi. To očekává i jeho lady. Překvapivé je, že lord přijal svou úlohu klidné reakce takto extrémně, že se snažil vyhrát závod. Směšná je jeho reakce, že v této roli plně neobstál. Paradox mezi snahou lorda dostát očekávání kolektivu, a zklamání lorda, že to nezvládl dokonale.

Anekdota o svíčkách

Pan Kohn nabízí panu Roubíčkoví: "Mám na hlavním nádraží vagón svíček. Normálně stojí kus 5 krejcarů, ale jim je nechám po 2 krejcarech." Jdou se tam spolu podívat, Roubíček zkontroluje náklad, doklady a obchod uzavře. Druhý den letí za Kohnem: "Oni mne podvedli! Ty svíčky nemají knoty!". Kohn odpovídá: "A poslouchaj, Roubíček, oni budou s těmi svíčkami svítit, nebo s nimi budou obchodovat?"

Rozebory:

úsek

text

Rozpor mezi antecepí posluchače č.1 je, že spolu s Roubíčkem zkontroloval náklad a vše se zdálo v pořádku. Pak cítí spolu s Roubíčkem podvod = muka. Současně si posluchač díky Kohnovi uvědomí, že vagón svíček kupuje Roubíček za mimořádně výhodnou cenu za účelem obchodování. A v obchodě jsou slevy za horší kvalitu běžné. Tady nastoupila slast.

Příklad4 Zmrzlina a děti

Po dlouhé zimě zaslechly děti znělku auta se zmrzlinou. Šestiletý Tom vyskočil a volal na mladší sestru: "Táňo, já ho zastavím, a ty zatím přemlouvej."

Rozbor:

Děti už chápou, že zmrzlina není samozřejmost, ale než by se Tom stačil s rodiči domluvit, auto by mohlo být pryč. Posluchač zakouší rozpor mezi AA rodinného kolektivu a snahou dítěte ho přelstít.

Závěr Humor znamená současná srovnatelná muka i slast

Smysl pro humor je souběžně vnímaný rozpor mezi antecepčními muky z nesprávné předpovědi a antecepční slastí ze správné předpovědi, pokud jsou srovnatelně silné.

Nejčastěji k tomu může dojít při vnímání jednak za kolektiv, jednak za jednotlivce z tohoto kolektivu. Proto se říká, že důstojníci nemají smysl pro humor. Cítí nejspíš mnohem silněji zájmy kolektivu, takže zájem jednotlivce v něm dosahuje mnohem nižší hodnoty.

Kdo nemá smysl pro humor, pravděpodobně z nějakého důvodu tento rozpor nepocítí uje. Buď si neuvědomuje očekávání kolektivu, nebo snahu kolektiv přelstít nepocítí uje jako legitimní, a tedy v něm nevyvolá slast.

Z hlediska pocitů se jedná o současnou slast i muka v přibližně srovnatelné intenzitě.

Takhle podobně reagujeme na něčí upadnutí. Na jednu stranu je každý pád nebezpečný a vzbuzuje očekávání zranění. Na druhou stranu očekáváme, že se nic zlého nestalo. Pokud naopak z charakteru pádu očekáváme, že to špatně dopadlo, obvykle to smích nevyvolá.